

TERRA DE CURAS, LINAXES E EMPERADORES

Por: Manuel Fajardo. "M. Chicolino"

Tiñan fama os nosos ancestros os Celtas de ser xente sensible, namorada e dotada para o esforzo e a conquista. Non en van conta a lenda, que dende o Castro de Neixón, construíron un pasadizo baixo o mar que os comunicaba coa orella oposta da ría, co lugar onde nun futuro o primeiro señor de Rianxo, "Paio Gómez", construíra un fermoso castelo, o chamado "Castillo de la Luna". Tivo este castelo, nos seus tempos, unha forte influencia sobre as terras boirenses que pasarían a través dos anos a formar parte dos primeiros terratenentes co poder económico sobre o pobo.

Demostración de sega

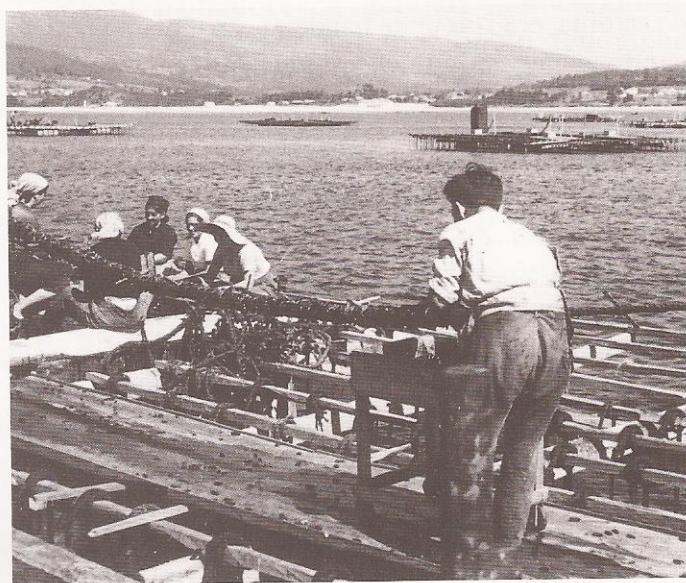
Serían os tempos dos florecentes pazos e casas brasonadas boirenses, entre as que non podemos esquecer á de Fonteneixe, que estaba emparentada cos condes de Andrade e que ademais pagaba contribución a vinteito concellos e era "dona de vidas e de facendas". Pero pronto os "Trasgos", eses diaños das disputas, sempre dispostos a burlarse das ambicións humanas, provocarían un enfrontamento entre esta casa de Fonteneixe e a outra gran fortaleza da época, a casa da Tenencia, antigo convento de novicias á cal pertencía o escudo Papal.

Pois ben, o enfrontamento era por causa da auga, un ben que, aínda que abundante, non sempre manaba

solícito en calquera apouso. Deste preito sae beneficioso Fonteneixe, obrigando así á Tenencia a abastecerse do arroio de Goyanes, lugar onde estaba afincada outra das casas brasonadas de Boiro, a Torre de Goyanes. Foi esta un antigo recinto amurallado, reconstruído por Domingo de Andrade, que servira como calabozo noutros tempos e onde o futuro Rei de España, o xove monarca Alfonso XIII, pasaría longas e florecentes épocas estivais, convidado polo Sr. Barrier, que entón era comandante do Nautilus, no cal deu a volta ó mundo.

Posuía a casa e fortaleza de Goyanes facultades para explotar en exclusiva a enorme riqueza ostrícola que posuía a desembocadura do río Coroño, motivo que orixinou longos preitos cos pescadores doutros puntos da ría e dos cales sempre saíu airosa.

Na ría ademais do marisco, pronto se comezarían a explotar os enormes bancos de sardiña, que provocará que uns hábiles comerciantes cataláns se instalen no noso concello coa única intención de sobreexplotar os nosos recursos. Así aparecen as primeiras fábricas de salgazón, precursoras das actuais de conserva e que foron establecidas por Agustín Miró en Escarabote, Manuel Ribá en Cabo de Cruz e Manuel Plans en Abanqueiro.

Preparando as cordas

Cos cántaros ó marisqueo

As fábricas de salgazón funcionaban xa desde os seus comezos, gracias ó traballo das mulleres, as cales traballaban de sol a sol coma espichadoras ou coma estibadoras, en arcaicas factorías insalubres, entre o olor e a humidade da salmoira e da madeira do taller de ebanistería, pechadas dende a mañá tras portalóns pintados con graxa de sardiña.

Mentres os seus homes, chamados despectivamente “lacazanes”, nome dado ó fardo onde levaban a botella de viño e o anaco de pan, saían en balandros tripulados por cinco mariñeiros e un patrón. Pescaban ata 800 caixóns de sardiña e atracábanos a pé de fábrica recibindo unha chapa de latón por cada millar de pescado descargado.

O reclamo empregado pola fábrica, a vista do que acodían os “lacazanes” cos seus balandros cheos de sardiña, era izar unha bandeira española no mastro cando a necesidade de materia prima resultaba imperiosa.

Por mor da sobreexplotación e ás artes de pesca importadas polos cataláns, a sardiña chegou a escasear, ata tal punto que os nosos avós víronse na necesidade de emigrar a outros puntos do mundo, principalmente á Arxentina, na procura de soños e fortuna.

Pero pronto volveron a rexurdir as nosas raíces emprendedoras e na actualidade os boirenses explotamos os nosos propios recursos tanto a través das conserveiras, que están á cabeza do mercado español e incluso europeo, como a través do cultivo do mexillón, cuxa forma de crianza importámola do Mediterráneo por mediación de Alfonso Ozores en 1945.

Hoxe en día dependen directamente do mexillón preto de cincocentas familias boirenses, creándose ademais unha serie de industrias paralelas, como depuradoras, cordeiras, . . . , que se están convertendo en abandeiradas do mercado europeo. A pesar da forma tan racional e moderna de explotación dos nosos recursos, non podo máis que recordar aquelas tardes da miña nenez en Agüeiros, onde toda a aldea se reunía ó redor dun aparello construído cunha rede á cal se suxeitaban uns cabos, dos cales tirabamos dende a area e que, despois de varias horas de parsimonioso arrastre, proporcionábanos o maior manxar no mundo coñecido: eran as Xoubiñas.

Por iso, e recordando ós gregos cando escribían sobre a orixe do mundo, penso en Boiro . . . “*Al comienzo de todas las cosas, la madre Tierra emergió del cosmos y dio a luz a su hijo Urano. Éste, desde la cima del Olimpo que le sirvió de cuna, derramó una lágrima y de ésta nació la fertilidad y las aguas de Boiro*” . . .

Primeiras mexilloeiras da Ría de Arousa